

**Chorvachilik anatomiyasi va gistologiyasi, tuzilishini
tushunish va hayvonlarning funktsiyasi****Rustamjonov Baxtiyorjon Bahramjon o'g'li**

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar
instituti ipakchilik va tutchilik qishloq xo'jaligi
mahsulotlarini saqlash va qayta ishlash fakulteti
chorvachilik kafedrası veterinariya meditsinasi

1-bosqich 3-guruh talabasi

+998910711714

baxtiyorjonrustamjonov@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada chorvachilik anatomiyasi va gistologiyasining asosiy tushunchalari, ular ning qishloq xo'jaligi va veterinariya fanlaridagi ahamiyati yoritilgan. Chorva hayvonlarining (qoramol, qo'y, cho'chqa va parranda) tana tuzilishi, organlari va tizimlari, shuningdek, ularning hujayra va to'qima darajasidagi funksiyalari tahlil qilingan. Anatomiya orqali hayvonlar skeleti, mushaklari, ovqat hazm qilish, nafas olish va qon aylanish tizimlari haqida ma'lumot berilgan bo'lsa, gistologiya ularning to'qimalarini, jumladan, epiteliy, biriktiruvchi va boshqa asosiy to'qima turlarini o'rganishga imkon beradi. Ushbu bilimlar chorvachilikda mahsuldorlikni oshirish, sog'liqni saqlashni boshqarish va seleksiya ishlarini rivojlantirish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Chorvachilik, anatomiya, gistologiya, to'qima, skelet tizimi, ovqat hazm qilish, nafas olish, reproduktiv tizim, qishloq xo'jaligi, veterinariya, epiteliy, mushak, fermerlik, hayvon salomatligi.

KIRISH

Chorvachilik anatomiyasi va gistologiyasi asosiy o'rganish sohalari bo'lib, ular mos ravishda hayvonlarning jismoniy tuzilishi va hujayra tarkibiga qaratilgan. Qoramol, qo'y, cho'chqa va parranda kabi chorva hayvonlarining tanasi qanday tashkil etilganligini tushunish naslchilik, sog'liqni saqlashni boshqarish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga yordam beradi. Ushbu maqolada biz chorvachilik anatomiyasi va gistologiyasining asosiy tamoyillari va ularning qishloq xo'jaligi va veterinariya fanlaridagi ahamiyatini o'rganamiz. Anatomiya tirik organizmlarning tuzilishini o'rganishga ishora qiladi va chorvachilikda bu tananing qanday tashkil etilganligini va uning organlari va tizimlari qanday ishlashini tushunishni o'z ichiga oladi.

ASOSIY QISM

Chorvachilikning tayanch-harakat tizimi tuzilishini ta'minlovchi va harakatga imkon beruvchi suyaklar, mushaklar, tendonlar va ligamentlarni o'z ichiga oladi. Skelet tizimi ichki organlarni qo'llab-quvvatlaydi va himoya qiladi, mushaklar esa hayvonlarning harakatlanishi, o'tlashi va atrof-muhit bilan o'zaro munosabatda bo'lishiga imkon beradi. Misol uchun, qoramollarning orqa oyoqlarida katta, kuchli mushaklari bo'lib, ularning vaznini qo'llab-quvvatlaydi va harakatni osonlashtiradi. Ichaklar, jigar va oshqozon osti bezi ham ozuqa moddalarini hazm qilish va so'rishda muhim rol o'ynaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Chorvachilikning ovqat hazm qilish tizimi oziq-ovqatni o'sish, ko'payish va umumiy salomatlik uchun ozuqa moddalariga aylantirish uchun zarurdir. Qoramol va qo'ylar kavsh qaytaruvchi hayvonlardir, ya'ni ular o'simlik materialini fermentatsiyalash uchun to'rt kamerali maxsus oshqozonga ega, cho'chqa va parrandalar esa monogastrik (bir kamerali) oshqozonga ega. Tadqiqotning asosiy maqsadi chorvachilikni o'rganishga qaratilgan.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Urg'ochi chorva mollarida tuxumdonlar, bachadon va ko'payish jarayonida ishtirok etadigan boshqa tuzilmalar, erkaklarda esa urug'donlar ishlab chiqaradigan moyaklar va ular bilan bog'liq tuzilmalar mavjud. Muvaffaqiyatli ko'payish podalar sonini saqlab qolish

va go'sht, sut va jun kabi mahsulotlarni izchil ishlab chiqarishni ta'minlash uchun muhimdir. Gistologiya hujayra darajasidagi to'qimalarni o'rganish bo'lib, tana hujayralari qanday funktsiyalarni bajarish uchun birgalikda ishlashini tushunishga imkon beradi. To'qimalar maxsus rollarga ega bo'lgan hujayralardan iborat. Barcha hayvonlarda, shu jumladan chorva mollarida to'rtta asosiy to'qimalar turi mavjud: Epiteliya to'qimasi organlarning sirtlari va bo'shliqlarini, shu jumladan terini, ovqat hazm qilish tizimini va nafas olish tizimini qoplaydi. U ichki tuzilmalarni himoya qilish uchun to'siq bo'lib xizmat qiladi va so'rilish, sekretiya va hissiyotlarga yordam beradi. Masalan, ichakning epiteliya qoplamasi hazm qilingan oziq-ovqatdan ozuqa moddalarini o'zlashtirishda asosiy rol o'ynaydi. Birlashtiruvchi to'qima tanani qo'llab-quvvatlaydi va tuzilishni ta'minlaydi. Qochish yoki ovqatlantirish kabi tegishli xatti-harakatlarni qo'zg'atish orqali xavf yoki ochlik kabi. Bu veterinarlarga mushak kasalliklari, ovqat hazm qilish kasalliklari yoki reproduktiv muammolar kabi turli to'qimalarga ta'sir qiladigan sharoitlarni davolashni ishlab chiqishda yordam berishi mumkin. Bundan tashqari, genetik tadqiqotlar va biotexnologiya sohasidagi yutuqlar asosan chorvachilik anatomiyasi va gistologiyasini tushunishga tayanadi. Hayvon hujayralari va to'qimalarining qanday ishlashini o'rganib, olimlar yaxshi ishlab chiqarish xususiyatlari, kasalliklarga chidamliligi va umumiy salomatlik uchun chorva zotlarini yaxshilash ustida ishlashlari mumkin.

XULOSA

Chorvachilik anatomiyasi va gistologiyasi — qishloq xo'jaligi va veterinariya fanlari uchun asosiy poydevor bo'lib xizmat qiluvchi muhim ilmiy yo'nalishlardandir. Ushbu fanlarni chuqur o'rganish orqali chorva hayvonlarining organizmini har tomonlama tushunish, ularning fiziologik jarayonlarini aniqlash va salomatligini saqlash imkoniyati yaratiladi. Anatomiya hayvonlarning tana tuzilishini, organlar va tizimlar faoliyatini aniqlashga yordam bersa, gistologiya esa ularning hujayra va to'qimalari darajasidagi holatini o'rganish imkonini beradi.

Hayvonlarning tayanch-harakat tizimi, ovqat hazm qilish, nafas olish, qon aylanish va ko'payish tizimlarini anatomik va gistologik jihatdan o'rganish orqali fermerlar

ozuqalantirish, parvarishlash, sog'liqni nazorat qilish va mahsuldorlikni oshirish bo'yicha aniq va ilmiy asoslangan qarorlar qabul qilishlari mumkin. Ayniqsa, mushaklarning joylashuvi va skelet tuzilishi harakat imkoniyatlarini tushunishga, oshqozon va ichaklarning tuzilishi esa samarali ovqatlanish strategiyalarini ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Gistologik bilimlar esa zamonaviy veterinariya tibbiyotida kasalliklarni aniqlash, to'qimalarning yallig'lanish, infektsiya yoki stressga qanday javob berishini baholashda muhim vosita hisoblanadi. Bundan tashqari, hujayra va to'qima tuzilishini o'rganish orqali genetik seleksiya, biotexnologiya va sun'iy urug'lantirish kabi ilg'or chorvachilik texnologiyalari rivojlanmoqda.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, chorvachilik anatomiyasi va gistologiyasini o'rganish hayvonlarning umumiy salomatligi, ularning mahsuldorlik darajasini oshirish, ekologik va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashda katta ahamiyatga egadir. Ushbu fanlarni amaliyotga tatbiq etish orqali chorvachilikni zamonaviy, ilmiy asoslangan va barqaror soha sifatida rivojlantirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Axmedov M.A., Raxmatov S.S. **Chorvachilik anatomiyasi va fiziologiyasi.** – Toshkent: “Mehnat” nashriyoti, 2019.
2. Gapparov S.T., Turg'unov X.J. **Veterinariya anatomiyasi va gistologiyasi asoslari.** – Toshkent: “IQTISOD-MOLIYA”, 2020.
3. Radostits O.M., Gay C.C., Hinchcliff K.W. **Veterinary Medicine: A textbook of the diseases of cattle, horses, sheep, pigs and goats.** – Saunders Elsevier, 2007.
4. Dyce K.M., Sack W.O., Wensing C.J.G. **Textbook of Veterinary Anatomy.** – 4th ed. – Saunders, 2010.
5. Dellmann H.D., Eurell J.A. **Textbook of Veterinary Histology.** – Blackwell Publishing, 2006.

6. Nasriddinov A. **Hayvonlar anatomiyasi va gistologiyasi.** – Samarqand: Samarqand Qishloq xo‘jalik instituti nashriyoti, 2018.
7. Qodirov B., Tursunov M. **Qishloq xo‘jalik hayvonlari fiziologiyasi va anatomiyasi.** – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2017.
8. Mamatqulov B.X. **Veterinariya morfologiyasi.** – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2015.
9. <https://www.sciencedirect.com> – *Veterinary Anatomy and Histology* bo‘yicha ilmiy maqolalar.